

Талант відчувати

Крутова Олена

Як часто в метушні повсякденності ми зупиняємося, щоб послухати етюд вуличного скрипаля в підземці або вслухатися в джазові мелодії дощу, вловлюючи у звуках внутрішній ритм і гармонію? Зупинитися так, щоб слухати, а не робити відео та селфі. Бо слухати – це мистецтво.

8 квітня 2007 року американська газета «The Washington Post» провела цікавий соціальний експеримент «Сприйняття, смак і пріоритети людей». П'ятничним січневим ранком у годину пік на одній зі станцій метро вийшов чоловік у джинсах і спортивній сорочці й почав грати на скрипці. Музикант грав складні твори, шедеври, що пережили століття. За 45 хвилин повз скрипаля пройшла понад тисяча людей. Тільки шестеро з них зупинилися на кілька хвилин, щоб послухати, а 20 на ходу кинули гроші у футляр. Заробіток склав 32 долари. А перед експериментом квиток на його концерт у Бостоні коштував 100 доларів. Цим музикантом був один з найкращих скрипалів світу – Джошуа Белл, котрий грав велику музику на скрипці Страдіварі вартістю 3,5 млн доларів. Ключові питання експерименту: Чи може краса подолати повсякденність середовища в незручний час? Чи відчуваємо ми цю красу і можемо оцінити її? Чи розпізнаємо талант у несподіваних обставинах? Висновок не надто обнадійливий: у швидкоплинній метушні й гонитві за штучними цінностями ми втрачаємо головне – саме *життя*. Якщо ми не здатні зупинитися і знайти час, щоб послухати класичні музичні твори у виконанні одного з найкращих музикантів світу; якщо ми стали настільки глухі і сліпі – тоді навіщо живемо?

Але є й такі, хто не лише зупиняється і слухає, а й надихається, мистецьки втілюючи свої ідеї. Одного дня французький режисер Людовік Бернард на залізничному вокзалі Берсі в Парижі почув вуличного піаніста. Хлопець, за словами режисера, «грав божественно ефірний вальс Шопена». Режисер був настільки вражений, що сів у потяг і в дорозі придумав сценарій, за яким у 2018 р. вийшла стрічка «На кінчиках пальців» (фр. «Au bout des doigts»). Враження режисера покладено у зв'язку картини: директор Паризької національної консерваторії П'єр Гюннер (Ламбер Вільсон) зупиняється на вокзалі, заворожений грою молодого вуличного піаніста. Чоловік захоплений його інтерпретацією Баха, досвідчений метр розпізнає в хлопцеві талант. Але познайомитись і поговорити не виходить: зненацька з'являється поліція і переслідує хлопця. А справа в тому, що юнак на ім'я Метью Малінскі (Жуль Беншетрі) крадій, який з друзями грабує багаті будинки. Хлопцю вдається втекти, а П'єр відтоді його щодня шукає на вокзалі, охоплений пігмаліонівським прагненням розкрити цей нікому не відомий талант. Нарешті він

Жуль Беншетрі у фільмі «На кінчиках пальців». Режисер Людовік Бернард. Франція, 2018.

знаходить Метью і дає йому свою візитівку, яку неговіркий юнак неохоче бере (адже він потай від усіх грає на вокзальному вуличному фортепіано). Ця зустріч стає для обох доленосною: хлопця згодом рятують від в'язниці, у яку він безглуздо ледь не потрапив. Коли черговий раз він з друзями забрався в будинок, то побачив в одній із кімнат розкішний рояль. Поки решта хуліганів набивала кишені коштовностями, Метью потягнувся до інструмента, і цілковито занурився в музику. Так його і схопила поліція на стільці за роялем. Ось тоді і стала в нагоді візитівка П'єра, який домовився, щоб ув'язнення замінили виправними роботами, і не де-небудь, а в самій консерваторії.

Одночасно з миттям підлог хлопець починає брати уроки гри на фортепіано (безкоштовно завдяки П'єру) в одній з найкращих викладачок консерваторії – графині Елізабет Бекінгем (Крістін Скотт Томас). Такі різке несхожі у всьому, з різних соціальних прошарків – випукана, украй дисциплінована і вимоглива аристократка і зухвалий, а часом і хамотивний хлоп, поступово зближуються, й між ними встановлюються щирі, теплі стосунки. Крига непорозумінь і конфліктів поступово розтанула. І навіть більше: якимось після репетиції, за кавою, графиня в задушевній розмові з Метью розповідала йому про драматичну історію написання 2-го концерту Рахманінова, який хлопець готував для конкурсу, і зізналася, що за довгі роки «уперше відчула з кимось спорідненість душ». А Метью відповів, що «в нього це вдруге». Графиня здогадалася, що хлопець мав на увазі свого першого вчителя. І не помилилася, адже Метью непоганий хлопець. Під маскою, якою він змушений був захищатися від негідних обставин долі, ховається уразлива романтична натура. Це підтверджує й низка флешбеків про дитинство юнака: ось він вертається зі школи додому і чує з вікна чарівну музику, йде туди, звідки вона лунає, і знайомиться із сивим чоловіком за фортепіано, який відразу бачить у ньому прихований талант піаніста; ось і улюблене піаніно померлого вчителя, на якому

завбачливо залишена записка: «для Метью»; ось і самотня мама з малими братом і сестрою, яка не має грошей для оплати уроків синові; ось і Метью, котрий захлинається від сліз, прощаючись з дорогим піаніно.

У переломному епізоді П'єр вимагає відповіді у хлопця: чому він грає? Якщо він зневажає себе й навколишніх, не цінить шансу, подарованого долею, тоді навіщо сідає за рояль? Розгубленому хлопцеві викладач сам і дає відповідь: грає, бо не може інакше, музика живе у його серці.

Прикметно, що на роль головного героя режисер шукав не актора, а саме піаніста, який би зміг зіграти і як актор. Але після тривалих пошуків так і не знайшов потрібну людину, яка б змогла точно втілити режисерський задум, охопити перспективу ролі і зрозуміти логіку вчинків свого персонажа, і відтак – поєднати вишукану гру на фортепіано зі створенням правдивого характеру. У результаті було запропоновано роль Жулю Беншетрі, який, на думку режисера, має неймовірну харизму.

Цікаво й те, що сам Людовік Бернард – великий знавець і поціновувач класичної музики, зокрема опери.

Сюжет картини невибагливий і дещо наївний та, ймовірно, не відповідатиме інтелектуальним запитам і художнім смакам вибагливого кіномана. Так, стрічка – своєрідна казка про Попелюшку, обдаровану юну душу, якій пощастило зустріти свою чарівну Фею. Але завдяки самовідданому професіоналізму акторів і режисера – вийшла чудова історія, головна принада якої – сердечність. Водночас шанувальники класичної музики, окрім визнаних шедеврів, зокрема, творів Баха, Ліста, Рахманінова, мають змогу насолодитися й оригінальною авторською музикою сучасного французького композитора Гаррі Аллуша (до речі, і класичні твори у фільмі виконує він). А любителі Парижа і французької архітектури дістануть насолоду від чудової операторської роботи Томаса Гардмейєра, адже події у стрічці відбуваються саме в цьому місті.

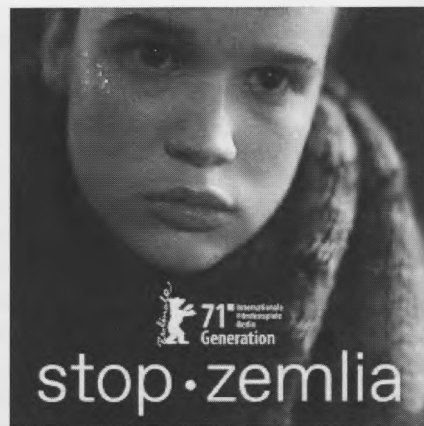
Окрім віри у мрію, яка неодмінно збудеться, у картині звучить і тема надзвичайної важливості зустрічі зі справжнім педагогом, здатним розпізнати талант; чесним, сумлінним наставником на життєвому і творчому шляху. У фільмі Бернарда для талановитого, але невпевненого у собі хлопця такою людиною став П'єр Гюннер.

У знаковій бесіді з Метью графиня Бекінгем сказала, що перший старенький вчитель передав йому найголовніше, а саме – *талант відчувати*. Пізніше вона показала йому старий відеозапис з конкурсу молодих піаністів, у якому брала участь, та з неприхованим болем зізналася, що задля перемоги їй цього і не вистачило. Себто в молодості, особливо потрапляючи в академічне середовище, надто опікуєшся вдосконаленням техніки, бажанням вразити виконавською майстерністю, але за цим часто втрачається найсуттєвіше. Нині вона вже усвідомлює: головне – відчуття, а технічна вправність набудеться згодом. Але для неї вже запізно. Натомість в Метью склалося усе навпаки, не дивлячись на перешкоди долі й тривалу відсутність занять. Тому вона впевнена: на відміну від неї, хлопець неодмінно здобуде перемогу на конкурсі. Адже в нього для цього є *головне*.

Берлінале 2021 року

Олена
Новікова

Постер фільму
«Стоп-Земля».
Режисерка
Катерина Горностай.
Україна, 2020.

Березень. Початок в режимі онлайн

Два роки тому ніхто не міг уявити, що в XXI сторіччі людство зустрінеться з захливою пандемією, яка забере мільйони людських життів... Нові реалії торкнулися і Берлінського кінофестивалю. 5 – 9 березня фестиваль частково відбувся в режимі онлайн. Акредитовані спеціалісти і журі змогли побачити до 20 фільмів і зум-конференції. Члени журі, яких вдалося зібрати у Берліні, – володарі «Золотих Ведмедів» – відомі режисери Ясміла Жбаніч (Боснія-Герцеговина, «Грбавіца», 2006), Джанфранко Розі (Італія, «Море у полум'ї», 2016), Ільдіко Еньєді (Угорщина, «Тіло і душа», 2017), Адіна Пантіліє (Румунія, «Не торкайся мене»), Надав Лапід (Ізраїль, «Синоніми», 2019). Лише один із них, іранський режисер Мохаммад Расулоф («Тут немає зла»), який перебуває під домашнім арештом у Тегерані, мусив дивитися конкурсну програму вдома.

3-го і 5-го березня в секції Берлінале «Генерація 14 плюс» було показано стрічку українки Катерини Горностай «Стоп-Земля». У ній розкрито особисті історії підлітків, випускників сучасної школи, переживання яких межують з емоційним хаосом – від меланхолії до надії, їхні почуття, таємну закоханість і спроби самоідентифікації. У школі – вони пасивні спостерігачі з нестабільною увагою до навчального процесу. Режисерка співчуває їм, бо поширеність гаджетів розпоршує їхню увагу, руйнує справжні авторитети, замість яких підсовує «Тік-Ток». Йде заміна реального віртуальним, що супроводжується підвищеним рівнем тривоги. Як позитивне підкреслено їхню екоактивність і фемінізм.

Хто ж отримав головні призи? Володарем «Золотого ведмедя» став румунський режисер Радун Жуде зі стрічкою «Невдалий секс, або Безумне порно», яка має бурлескний характер і є сатирою на лицемірство, святенництво і забобони посткомуністичного румунського суспільства.

«Срібного ведмедя» за найкращий сценарій отримав представник авторського кіно південнокорейський режисер Хон Сан Су (фільм «Вступ»). На минулому Берлінале він здобув «Срібного ведмедя» за найкращу режису-